

Инес Црвенковска-Ристеска (Македонија)

ВИЗУАЛИЗАЦИЈА НА СЕКСУАЛНАТА РАБОТА: ЕКОНОМИЗАЦИЈА НА СЕКСУАЛНОСТА НА „ЖЕНА“ ОД РОМСКАТА МАШКА ЗАЕДНИЦА ВО СКОПЈЕ

Апстракт: Визуализацијата на сексуалната работа има функција да ја дефинира сексуалноста и да ја направи *видлива* за потребите на потенцијалните потрошувачи, *клиентите*. На ваков начин сексуалноста, а со тоа половиот/родовиот идентитет на поединецот се економизира. Во градењето на визуелниот наратив, сексуалната работничка употребува фотографии што носат визуелни *пораки*, на кои примарна улога има позицијата во понудената сексуална услуга.

Клучни зборови: визуализација, киберпростор, фејсбук-профил, сексуална работа, сексуалност, полов/родов идентитет, економизација.

Визуализацијата на сексуалната работа во рамките на јавниот киберпростор – на веб - страниците и на социјалните мрежи – има функција да ја дефинира сексуалноста на поединците, но и да ја направи *видлива*, со употреба на фотографии и дополнителен пишан текст, за потребите на потенцијалните потрошувачи, *клиентите*. Соговорникот Лорета¹ (понатаму во текстот може и Л.) е од ромската заедница во Скопје. Во овој текст ќе видиме како соговорникот гради профил на „жена“ што работи сексуална работа и како, во рамките на виртуелниот свет, преку визуелен наратив, половиот/родовиот идентитет на „жена“ станува идентитет на „сексуална работничка“ чија сексуалност добива економска форма што ја нуди за пари или друг вид надоместок. Ваквиот приод кон сексуалноста на еден поемец ќе ни покаже „какви ефекти има економската инфраструктура на широката потрошувачка и какви се вредностите и ставовите на таа потрошувачка култура“ (Brents and Hausbeck 2007: 436) на микрониво. Тоа може да придонесе на сексуалната работа и на сексуалноста да се гледа од економски аспект, бидејќи „тоа ги историзира нашите разбирања, ги адаптира измените во економските контексти, со што се адаптира и културното значење на сексот во сексуалната работа“ (Brents and Hausbeck 2007: 436).

Основи за градење идентитет на *сексуална работничка*

Основата за градењето идентитет на *сексуалната работничка* во локалните системи во ромската заедница во Скопје е во „женскиот“ идентитет на поединците

¹ Во рамките на текстот се употребува име што е измислено, со цел да се заштити идентитетот на поединецот, чија животна приказна е дел од истражувањето.

Денеска соговорникот Л. не го користи овој начин на изнаоѓање клиенти, со оглед на тоа што има „стйални клиентйи“ и смета дека не е потребно јавно да го објавува неговиот телефонски број. Ова покажува дека за себе зборува со самодоверба, како реализирана „сексуална работничка“ со сите нејзини општествено - економски карактеристики.

Л.: Денес не ти користйам зайџоа шйџо не сакам да ѝо објавувам мојој број. Ейџен да биде јавно, ме разбираш? Зайџоа шйџо йосџојайй секакви бугали. Нели, йак ѝо кажувам, йак не е йрифайџено йука, йџоа може некој да ме намесџи, да ме викне и да оџидам и да бидам йреџейџан йџаму. Ме сфаќаш? И зайџоа ѝо користйам мејлојй најчестйо, йошйџо... йелефонскиојй број ми нема никаква валидносџи йример, ме разбираш? Може да ѝо скриши, да ѝо фрли, или да биде куџен на йџвое име, на ова име, на она име... А, сеџак, адресайџа, на йример, ако ми се случи нешйџо, ќе се водам со йџоа – јас ја имам неѝо-ваџа имејл - адреса, можеш йреку имејл - адресайџа да ѝо дознаеш кој е усџвари човекојй (VN850124, 2013).

Економизација на сексуалноста

Соговорникот себеси се препознава како „геј“, што се потврдува и во неговите почетоци во сексуалната работа, кога како „момче“, кое во сексуалните односи има рецептивна позиција, започнал од сексуалните партнери да бара пари. Л.: ...коа си йраиме муабетй и она на мене ми вика: „Ама йџи се облакаш йџака?“ Викам: „Јас се облакам йџака“, викам, „зайџио јас во моменџојй се чувсџйвувам йџака. Значи, во моменџојй ѝо йвравам йџоа, ама јас“, викам, „у йџозадинаџа сум ѝеј“ (VN850125, 2013). Во машката ромска заедница, „мажите“ за овие „момчиња“ го користат локалниот термин на ромски јазик – *buljashi*, кој е навредлив за односниот поединец. Во сексуалната работа, во зависност од потребите на клиентйиџе, со позицијата во сексуалниот однос соговорникот Л. некогаш се дефинира како „маж“, некогаш како „жена“, но според начинот на облекување, себеси се доживува како „жена“, која на таков начин заработува за живот.

Причината зошто соговорникот Л. започнал да работи сексуална работа „како жена“ – *сексуална работничка* е идејата дека жените се тие што заработуваат повеќе пари во оваа работа.

Л.: Видовме на йочетйокојй е мноу лесно, дека ситџе доаџаат, дека йџе бараат и сеџо йџоа, и йосле йџоа усџвари ни йџекна дека можеме да заработуваме мноу йџџолеми йари, како жени, йошйџо нормално дека секоја жена заработува йџџолеми йари од мажџојй во йџаа работџа, во сексуалнаџа работџа. И дојдовме до идеја да се... да йочнеме да се йвраваме како кросдресерки, йочнавме да се облакаме како девојки значи, од свои 17 йџдини йочнавме да работџиме како кросдресерки, и до ден-денес си функционираме йџака. Тоа ѝо найравивме, усџвари, за йџџолема заработџка да имаме (VN850124, 2013).

Во сексуалната работа влегол со сексуално искуство, со дечковци или сексуални партнери. И.: ...претходно даваџте услуги? Л.: Не, претходно значи си бевме онака, нормално, цабест, без пари (VN850124, 2013).

Соговорникот во наративот за себе гради личен ѝолов/родов идентитет, во чии рамки јасно може да се издвои периодот кога во процесот сексуалната работа стана важна и се поврзува со чувствително како „жена“ од оној претходно, кога себеси се гради како „теј“.

Л.: ...моите почетоци се уствари од некојси четири-пет години, тогаш на мајка ми штиклие ти облакав, се шминкав, фустаниите... И на мои 14 години, уствари то имав и првиот контакт со машко, и тогаш уствари се осознав јас самиот себеси, кој сум, дека мене уствари ме привлекуваат мажи, а жени не ме привлекуваат. И од тогашка си сфатив дека кој сум, си седнав, си размислив, си се видов во огледало, си кажав: да, јас сум тој, и тоа е тоа. Значи си то решив тоа уште од мали дечки... (VN850124, 2013).

По градбата на идентитетот како „геј“, тој надоградува идентитет во контекст на работата како „жена“, идентитет на „сексуална работничка“.

Л.: Е па тоа беше уствари, ...со друтарот дека немавме пари, отидовме, ја завршивме работата, земавме пари... Значи ние бевме теј, хомосексуалци, и после тоа хомосексуалци, станавме сексуални работници, немавме значи ама баш айсолутино ништо, ништо една цитара да зајалиме, платни бевме денга, немаше како, и дојдовме до идеја уствари што ќе идам со некоја онака без пари, можам да земам и да заработам, на некоја да му кажам: извини, **јас се продавам за пари**. Излеговме на улица, тогаш имаше позната улица „а...“, а... у... кај с... с... а..., таму се собираа теј-луѓе... (VN850124, 2013).

Од наративите на соговорникот може да се забележи дека значењето на идентитетот „геј“ се вкрстува со значењето на идентитетот „сексуална работничка“, согласно со употребата во говорот за практиките поврзани со сексуалната работа. Затоа може да се забележи дека „...сексот спаѓа во редот на комплексните човечки феномени (Middelthun 2002: 182), не само според неговите телесни туку и според културните и личните знаци во сексуалната пракса и сексуалните желби“.

Идеја дека половиот/родовиот идентитет може да се економизира му дала негова пријателка со поголемо искуство во сексуалната работа. Л.: ...тоа ми е школо од една моја ситара пријателка..., ми рече: „Ти си теј, и така се ебеш со ситте без пари, вака можеш да си заработуваш“. И на четириесе и на петесе години да бидам, па ќе им кажам: „Извини, пари дајте ми“. Со секоја јас да се... на секоја да му ја покажувам шелошо, па за што? Кога можам **вака да си користам**, на пример, од некоја (VN850124, 2013). Така, соговорникот својот идентитет како „жена“ започнал да го гради во пракса. Тоа може да се забележи во наративот во кој зборува за себе како за реализирана „сексуална работничка“.

Л.: Л. е комуникативна особа, весела, дружељубива... е жена, уствари девојка која работи сексуална работа, си има свои одредени клиентски знаци, нормално си живее како секој нормален човек, само што кај нејзе е тоа што, кога се јавуваат клиентите, она се трансформира како жена, не се трансформира дома, туку се трансформира кај клиентите, без разлика дали е хотел или ситан. Зашто што тука сејак кај нас кога ќе излезеш така, пак не е толку прифатено, како негде во Зајадот, не е прифатено, и затоа Лили

се плаши, има страв од тоа, некој да не ја најдоде на улица, да не ја вреќа или тие работи. И.: Тоа се трансформира, што значи? Л.: Значи, од машко во женско. Кросресерка. И.: Добро, а што значи тоа кросресерка? Л.: Се облакам како женско значи, носам 100 % женски алишта, си имам перика, се иминкам, штикли, сè значи. Во права жена (VN850124, 2013).

Ваквата политика во градењето на личната половост/родовост е во насока на реализирање на желбата за поголема економска заработка, како основна причина поради која соговорникот започнал со сексуална работа. Втората причина што донесла да се гради идентитетот на ваков начин е потребата од доживување сексуално задоволство, поради што од самиот почеток оваа „работа“ се доживува како „лесна“. Л.: *Видовме на почетокој е многу лесно, дека сите доаѓаат, дека тие бараат и сето тоа... (VN850124, 2013).*

Главната идеја на соговорникот била да создава и одржува сопствена мрежа од редовни „свтални клиенти“. Во примерот на соговорникот Л., станува збор за мрежа меѓу „сексуална работничка“ и клиенти од албанската, турската и македонската заедница од градот и надвор од градот Скопје, во македонски контекст. Л.: *А, иначе порано имав клиенти од Струмица, Штип. Најчесто клиенти, значи, тука во Скопје што доаѓаат тоа се Струмица, Штип, Тетово, Гостивар, Охрид, Битола. Тоа се шес (звони телефон) прага... (VN850126, 2013).* Тој избегнува клиенти од ромската заедница во градот Скопје, посебно од неговата населба, со оглед на тоа што се плаши да не го откријат. Откако влегол во светот на сексуалната работа на „отворена“ сцена, со текот на времето соговорникот ја сменил својата основна стратегија и почнал да работи на „затворена“ сцена. Л.: *...во Македонија само по станоци. Во затворен круг, значи, тука во Македонија (VN850124, 2013) (...) Или на ули... или на пример, негдека во природа или во хотел или кај нив дома (VN850126, 2013).* Соговорникот ги пронаоѓа клиентите првенствено преку оглас на македонска интернет-страница и со потенцијалните клиенти контактира преку скајп-профил или фејсбук-профил, каде што му оставаат пораки во инбокс.

Л.: Тука во Македонија користам само фејсбук, имам моја фејсбук-страница, каде што мислам фејсбук-профил, каде што сум со такви, ама... со лажен профил, ... нели, и то користам најчесто тој профил. Си го користам скајпој, бидејќи го пуштам оласој на наш, македонски сајт и оттука ги наоѓам јас ствари клиентите, само пуштам олас, не оставам телефонски број, туку во инбокс да ми праѓаат, преку мејл да ми праѓаат порака и преку мејл се доовараме, им кажувам на пример ако ми бараат слики, им пуштам слики, ако ледам ствари дека човекој е заинтересиран, му го давам мојот број да се договориме за доетални информации, се јавува он на телефон, се доовараме со него за доетални информации. Ако му доовара, значи, идам се стремам, ако не му доовара воопшто никому ништо (VN850124, 2013).

Профилот на „сексуалната работничка“ го гради со помош на фотографии со кои гради личен визуелен наратив, кој е во согласност со неговите потреби. Еден од важните детали во рамките на сексуалната работа, кој се дефинира со градењето на визуелниот наратив, е она што се нуди во сексуалната понуда. Со оглед на тоа што станува збор за дејство што во овие визуелни есеи ја вклучува телесноста, односно точно определени делови, се мисли на „телесната регија на анусот, ректумот

и простатата“ (Middelthon 2002: 181), кои јасно се дефинираат во рамките на „културните и општествените придобивки... на чинот, дејството – да се биде објект на пенетрација...“ Во контекст на реченото, во примерот со соговорникот примарна улога има позицијата во сексуалниот однос, која соодветствува на претставата за себе како за „жена“. Тоа се илустрира во наративите за сексуалните практики. *И.: ...а кај се чувствуваш поодобро? Л.: Како жена. Пасивен. Тојаш се осекам најубаво (VN850124, 2013).* Исто така, тоа е видливо и во изградените визуелни *пораки*, кои ги носат фотографиите на неговиот фејсбук-профил³.

Соговорникот Л. себеси се доживува како „жена“ што „работи“ сексуална работа од задоволство, „што ја зајакнува самодовербата и го поттикнува сексуалното задоволство“ (Kulich 1998: 183), во чии рамки ја практикува, а со тоа и ја потврдува *позицијата* во сексуалната работа, ги дефинира услугите што ги нуди и го потврдува половиот/родовиот идентитет на „жена“ во ромската машка заедница.

³ Фотографиите користени во текстот се преземени од фејсбук - профилот со дозвола од „сексуалната работничка“.

Глобализација на идентитетот на *сексуална работничка*

Во примерот, градењето идентитет на *сексуална работничка* е во релација со искуствата со кои соговорникот се соочил во текот на неговата сексуална работа. Во овој пример, големо влијание има неговото тримесечно искуство на работа како „жена на улица“, „трансвеститка на улица“, односно работата како „кросдресер“ на „отворена сцена“ во градот Цирих, Швајцарија. *Л.: ...Значи како жена имам искачано само во странство. Бев во Швајцарија, во Цирих три месеци, таму имам работено како жена на улица, мислам како трансвеститка на улица, како кросдресер... (VN850124, 2013).* Во наративот на Л. ова искуство е важно зашто учел од сексуалната работа во Цирих, од што подоцна се стабилизира неговата работа на „затворена“ сцена во Скопје.

Откако соговорникот Л. започнал со сексуална работа, еден од начините на коишто доаѓал до потенцијални клиенти бил преку огласи. *Л.: ...најчестито ти наоѓам клиентите преку огласи, праќам оглас на интернет. И.: Имате некоја посебна..? Л.: Не, што е една, што е страна уствари за сите (VN850124, 2013).* Значајно за овие интернет-страници е тоа што нудат можност поединците да најдат интернет - пријатели, кои меѓу себе си помагаат.

Л.: Има посебни страни за Теј-дуѓе, „Геј Ромео“ и „Геј Ројал“ се тие две страни, тие се уствари на... светско ниво, значи цел свет го офаќаат тие страни, и си наоѓам исто и таму... Тоа „Геј Ројал“ е уствари, што е повисоко германско, од Германија значи таа страница, повисоко Германци има таму и Швајцарци, Холанѓани, околу Германија што се државите значи тука. Е, што е уствари германска адреса, од Германија е таа, и може да си наоѓаш, што се најчестито на пример страници за негде во странство да можеш да отидеш да најдеш некој партнер каде што ќе ти даде

на пример соба, што ќе те уостѝи тебе, а ти да си работиши наговор од твој стан или тѝаа соба (VN850124, 2013).

Така, на соговорникот Л. во желбата да работи надвор од Македонија му помогнал еден од неговите интернет - пријатели, кој живее во Цирих, Швајцарија. Л.: *Јас уствари, се запознавме преку интернет јас и он, и он уствари сакаше да ми помоине на мене, да ме извлече од тука од Македонија, да ошѝдам во Швајцарија (VN850124, 2013).* Неговиот пријател не знаел за неговата „работа“, знаел дека Л. е геј.

Л.: *...три дена седев само мирен, после три дена лудница ме фаѝи. Кога ме виде Србиношѝ, у несвестѝ ќе паднеше, зошто он ме знаеше уствари како теј, не ме знаеше како кросресер... И три дена значи шетѝав со неѝо онака, не му кажував на неѝо „ајде молим те однеси ме таму, таму и таму, да видам што има“, туку одоколу, одоколу то фаќав човекошѝ за да то разгледам уствари местѝото каде што јас ќе можам да седам и каде што ќе работѝам безбедно, и му кажав на човекошѝ уствари јас дека то работѝам тѝоа што то работѝам... Шок то фаѝи неѝо, уствари, кога ме виде како кросресер и мене ми вика: „Јао Л., ти ли си ова?“ Ја му викам: „Јас сум“. Му викам: „Ајде“, му викам, „носи ме во некој кафич..., во некој клуб..., каде што се собираат тѝакви луѓе...“ (VN850124, 2013).*

Откако неговиот пријател дознал дека Л. работи како сексуална работничка, му помогнал да најде соодветно место за работа, но му дозволил да ја користи и неговата гостинска соба како простор за давање сексуални услуги.

Л.: *Човекошѝ ми рече на мене „нема проблем“, значи, „можеш да донесеш и кај мене во станотѝ, си имаш ти твоја соба, јас од тебе ѝари нема да побарам за тѝоа ти што ќе то користѝиши тѝоа, ти си дојден кај мене тука на тосѝи, јас те сакам како тосѝин...“ (VN850124, 2013).*

Откако ја увидел целокупната ситуација, сексуалната работа ја започнал во геј-клуб, каде што ги сретнал првите клиенти.

Л.: *Ошѝдов таму во еден клуб, теј-клуб беше тѝоа, се запознав со еден човек, уствари, он самиотѝ ми понуди „ајде ќе идеме во хотел“, јас му кажав „јас то работѝам ова, но то работѝам за ѝари, јас ќе идам со тебе во хотел, но еден час 150 франака ќе ми платѝиши на мене“. „Не е проблем“. Е, таму ѝочна целѝта работѝа (VN850124, 2013).*

Откако започнал со сексуалната работа, го креирал и виртуелниот профил на сексуална работничка, која ја лоцирал во градот Цирих со цел полесно да доаѓа до потенцијални клиенти и од градот и од околните населени места. Л.: *После тѝоа, преку „Геј Ромео“, си се лоцирав дека сум во Цирих, на местѝото во Цирих дека сум, и од Цирих од околните местѝа те бараат исто (VN850124, 2013).* По два и полмесечна сексуална работа во Цирих, соговорникот Л. се вратил во Република Македонија и продолжил да се занимава со сексуална работа, користејќи сличен начин на комуникација со потенцијалните клиенти во Република Македонија.

Л.: *Пријателски значи сакаше уствари да ми помоине во Швајцарија, ама видов јас дека не можам да живеам без Македонија, без моеѝо орушѝво, без родителѝите, дека стварно не можам без нив за тѝоа и се вратѝив, тѝоа ми беше уствари ѝричинатѝа што се вратѝив. Таму работѝев, колку... два и пол*

месеци како сексуален работник (VN850124, 2013).

Како што видовме во примерот на соговорникот, тој себеси освен што се гледа како „сексуална работничка“, кога сака да ги потенцира „женските“ сегменти во сексуалната работа, дури на моменти и како „сексуален работник“, сакајќи да ги потврди неговите двојни телесни карактеристики во склоп на локалниот ромски концепт „и маж и жена“, себеси се смета и како „кросдресер“, идентитет што го усогласува со глобалните полови/родови идентитети на „кросдресер(к)и“, „трансвестит(к)и“, „жени на улица“ или како што уште се среќаваат, во однос на важноста на телесната естетика видена низ „долгата коса“ и „големите гради“. Како поддршка на *проглобалистичките* идентитети што ги нуди „сцената“ – да не се отстрануваат „машките“ телесни карактеристики видени во машкиот полов орган, придонесува концептот „и маж и жена“ во сите негови варијанти да egzистира и понатаму.

Заклучок

Визуелниот наратив има значајна улога во сексуалната работа на една сексуална работничка. Во овој текст видовме како еден поединец гради профил на „жена“ што работи сексуална работа и како, во рамките на виртуелниот свет, половиот/родовиот идентитет на „жена“ станува идентитет на „сексуална работничка“, чија сексуалност добива економска форма, која ја нуди за пари или друг вид надоместок. Преку визуелниот наратив, тој ја потврдува *позицијата* во сексуалната работа; ги дефинира услугите што ги нуди; и го потврдува половиот/родовиот идентитет на „жена“ во ромската машка заедница. Идентитетот на *сексуална работничка* во рамките на *проглобалистичката* сцена во ромската заедница во Скопје го формира во зависност од искуствата со кои се соочува во текот на работата, но главно во насока на поддршка на локалниот концепт „и маж и жена“ во сите негови варијанти.

Користена литература:

- Црвенковска - Ристеска, И. 2013. *Антропологија на машката истајолова сексуалност во секојдневјето – огнесување и идентитет*, Скопје: Институт за етнологија и антропологија (ИЕА), ПМФ, УКИМ – Скопје.
- Brents, B. G. and K. Hausbeck. 2007. “Marketing Sex: US Legal Brothels and Late Capitalist Consumption”. *Sexualities* 10 (4): 425–39.
- Zelizer Viviana A. 2010. “Economics Lives”, во: *Money, Power, and Sex*. Princeton University Press.
- Kulick D. 1998. *Travesti. Sex, Gender and Culture among Brazilian Transgendered Prostitutes*. (Ed.) Gilbert Herdt. The University of Chicago Press.
- Middelthon A. L. 2002. “Being Anally Penetrated: Erotic Inhibitions, Improvisations and Transformations”. *Sexualities* 5 (2): 181–200.